

Monika Zgustova
Les roses de Stalin

MONIKA ZGUSTOVA

Les roses de Stalin

Galàxia Gutenberg

També disponible en ebook

Publicat per:
Galaxia Gutenberg, S.L.
Av. Diagonal, 361, 2.º 1.ª
08037-Barcelona
info@galaxiagutenberg.com
www.galaxiagutenberg.com

Primera edició: febrer de 2016

© Monika Zgustova, 2016
© Galaxia Gutenberg, S.L., 2016

Preimpresió: Maria Garcia
Impressió i enquadernació: Rodesa
Dipòsit legal: B. 2545-2016
ISBN Galàxia Gutenberg: 978-84-16495-40-5

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, a part de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 45).

PRÒLEG

La dama de la closca de nou

Després de la posta del sol, es fa fosc molt de pressa. Aviat arribarà la tardor. Una dona gran camina per l'herba cap al llac. S'asseu en un banc i treu alguna cosa de la butxaca. Encén una espelma petita i la fixa amb unes gotes de cera al fons d'una closca de nou. Es descalça, deixa les sabates damunt el banc. Agafa entre els dits, amb molt de compte, la closca amb l'espelma encesa i els seus peus nus trepitgen el fons arenós del llac. L'aigua li arriba fins als genolls. S'ha mullat la vora de la faldilla, però tant li fa. Col·loca la nou amb l'espelma damunt la superfície de l'aigua i la deixa anar: la nou il·luminada balla sobre les ones. I la dama la contempla i recorda.

PRIMERA PART

Moscou, Sotxi (1963-1966)

Al menjador de l'hospital, un matí es va adonar que a la taula del costat havien destinat un estranger. Era un home que tenia alguns cabells blancs, potser italià o jueu europeu, d'una cinquantena d'anys, en tot cas molt més gran que Svetlana, però sobretot molt més vital i alegre que la majoria de pacients russos, inclosa ella. A partir d'aleshores, ella l'observava de reüll durant els àpats: li resultava atractiu, però no era capaç de precisar en què residia exactament la seva gràcia. La majoria de dones estarien d'acord amb ella en què només aquell encant que no es pot descriure fàcilment és el veritable.

Com que ella gairebé no menjava, es passava tota l'estona examinant-lo. No podia empassar-se res i a penes parlava: li havien extirpat les amígdales. L'operació, generalment sense importància, en el seu cas s'havia complicat; la convalescència s'allargava més del compte i la gorja li feia un mal horrible. S'havia aprimat, tota la seva minsa figura semblava haver-se estirat; aquest era el costat bo de l'estada a l'hospital, ja que després d'haver tingut dos fills, tenia tendència a engreixar-se. El pitjor eren les llargues hores que es passava al llit o asseguda a les cadires col·locades als passadissos, per on passejaven els malalts amb els pijames de ratlles. «Com els presidiaris», pensava.

Evitava els altres i esmerçava el seu temps, sobretot, llegint. Darrerament estudiava història i literatura índies. Havia dut la biografia de Mahatma Gandhi, la personalitat i la feina del qual admirava des de sempre, sobretot les seves

idees sobre la necessitat de la igualtat social i el seu mètode de resistència passiva; *Gitanjali* i els contes de Rabindranath Tagore. Hi havia molts aspectes culturals de la vida índia que no entenia: com podien acceptar tranquil·lament la idea de la mort, ja fos la pròpia o la dels éssers estimats? D'on venia aquesta pau amb la qual es poden acceptar les tragèdies de la vida sense cap queixa?

En aquest hospital, per a estrangers i per a l'elit russa –actors famosos i altres celebritats aprovades pel govern soviètic, però sobretot alts càrrecs del Partit i les seves famílies–, havia sentit el seu veí del menjador com parlava anglès i francès, no sabia rus; i es va fixar que quan conversava a taula amb els altres pacients estrangers mostrava unes exquisides maneres europees. Qui era? Com havia arribat precisament a l'hospital de Kuznetsovo, als afores de Moscou? Certament en l'època de Khruixov en tot Rússia hi havia més estrangers i els estava permès establir i mantenir contacte amb els russos.

En una ocasió, després d'esmorzar, va sentir un holandès que parlava amb ell en alemany pel passadís. Va observar tots dos homes, segurament el que tenia alguns cabells blancs ho devia percebre perquè va mirar cap aquella direcció, però els seus ulls no es van deturar en ella ni un moment; no la va veure, com si fos transparent. Ella no s'havia sorprès: estava pàl·lida, tenia el rostre desencaixat a causa del dolor i la figura deformada pel pijama i la bata de l'hospital; la seva espessa cabellera rogenca, d'un ondulat natural, s'havia tornat enganxosa després d'estar-se hores al llit. No, no hi havia res a mirar. Svetlana es tocava els cabells i es disposava a escoltar la conversa en alemany. Ella llegia i parlava alemany des que tenia quatre anys –la seva mare havia insistit que tingués una mainadera alemanya. Aquells dos homes ja s'estaven allunyant, però encara va poder sentir el que l'holandès deia al seu acompanyant:

–En el nostre país no tenim el costum de dur una vida familiar tan íntima com en el seu, l'Índia.

Estava tan sorpresa que fins i tot es va ennuegar. No s'ho podia imaginar: ella estudiava literatura, història i filosofia hindú i el seu veí de taula era indi.

2

Es va revestir de valor. Li diria: «Disculpi, si us plau, pot dir-me què pensa de Gandhi? I de la seva biografia? En coneix l'autor?». Diverses vegades havia estat a punt de llançar-se. S'havia preparat les preguntes en anglès, però cada vegada que tenia l'oportunitat de fer-les-hi, o bé en aquell moment li semblaven ridícules i innocents o bé just llavors un dels estrangers del lloc s'acostava a l'indi per conversar-hi.

L'home tenia uns ulls en forma d'ametlla, que en la poesia sànscrita en diuen «ulls de lotus» (Svetlana va esbossar un somriure en imaginar-se dos lotus que brollaven dels ulls), un nas aquilí, un rostre delicadament bronzejat. «No estaré pas somiant truites?». I és que Svetlana, de trenta-quatre anys, ja sabia que tenia tendència a mirar la realitat a través d'un vidre de color rosa i d'embellir tot allò que no coneixia. Un cop revelat el secret, la persona queia a terra. Però, ara per ara, l'indi era un desconegut, i Svetlana l'omplia de diverses tonalitats com si es tractés d'una figura d'un llibre per acolorir: els ulls amb un llapis negre afegint-hi una mica de groc perquè semblin apassionats, el marró amb el rosa per als llavis, ara estirarem la pell de les galtes... així!

En una ocasió, l'indi anava pel passadís cap on era Svetlana; llavors ella es va envalentir per parlar-li; ell, però, es va apartar i amb un educat somris la va deixar passar. I ella no va dir res. En un altre moment, durant el dinar, ell li va demanar la sal i el pebre, i mentre ella els hi donava li va preguntar a quin *collectiu* pertanyia:

–A què es refereix amb *a quin collectiu*? –no ho entenia.

–És que aquí tothom pertany a algun *collectiu*. Ningú no és aquí pel seu compte, sinó com a membre d'una organitza-

ció –va somriure subtilment, amb una modesta dosi de sarcasme.

–Estic aquí sola, vaig pel meu compte.

–De debò que no pertany a cap collectiu? En aquest hospital encara no havia trobat cap rus que anés per lliure... Fins i tot a Moscou és prou estrany.

–El meu collectiu són els meus dos fills adolescents. I també els meus amics i coneguts, encara que potser ni tan sols ells... Sóc una dona solitària.

Ell es va sentir visiblement alleujat.

«Per fi una persona normal», es va dir a si mateix.

Ella, envalentida, va pronunciar les preguntes preparades. L'indi la va convidar a fer un passeig; pel passadís de l'hospital, és clar.

–Em dic Brajesh Singh.

–Svetlana Allilúieva, encantada –li va donar la mà.

Ell es va fixar que la mirada de la dona era d'un gris verdós; una mirada una mica tèrbola, com l'aigua del Ganges a la temporada del monsó, quan es barreja amb fang; i li ho va dir. Ella projectava en el rostre de Brajesh Singh la saviesa i l'amabilitat dels escriptors indis que estava llegint. Però sabia que si li ho deia, semblaria que fos ingènua o exagerada i no va dir res.

Van caminar plegats pel passadís. Svetlana li va confessar que feia temps que sentia admiració per Mahatma Gandhi.

–Què pensa de la biografia de Gandhi?

–De quina? Se n'han escrit tantes...

–Aquí, a Moscou s'ha publicat la que va escriure un tal Nambudripad.

–Ah!, Nambudripad –es va arronsar d'espatlles amb menyspreu–. Bé, és un dels nostres comunistes.

–Això vol dir que la biografia no és fiable?

–El problema és que el llibre és tributari de la ideologia i que la veritat sobre Mahatma, de fet, no li interessa tant com això...

Van discutir durant hores sobre la història contemporània de l'Índia. S'asseien en les petites butaques de l'hospital, després es posaven drets i caminaven. Es van mirar a la porta de vidre de la cuina, que brillava com un mirall: Svetlana va gargallejar amb un mocador a la boca, de tant mal que li feia el coll; a Brajesh Singh li sortia cotó de les orelles, perquè feia poc que l'havien operat d'uns pòlips nasals. Van riure: Svetlana, segons el costum soviètic, s'aguantava el riure i parlava en veu baixa, mentre que Singh feia unes grans riallades; immediatament després, ell va començar a parlar sorollosament en anglès.

–Vostè és jove, segurament és la primera vegada que s'està a l'hospital.

–La primera vegada? No, i ara! Quan era petita, sempre estava malalta. Sovint agafava bronquitis, fins i tot una vegada vaig tenir un buf al cor molt problemàtic. A més, era irascible, malenconiosa, tenia depressions i estats d'ansietat. De fet, encara ho segueixo arrossegant. Tinc por de les habitacions fosques i l'ansietat em mata... No puc estar en un lloc tancat amb molta gent.

–I com va començar tot això? Algun problema durant la infantesa?

–Em sembla que sí –va dir en veu baixa–. El meu pare acostumava a humiliar-me, sense més ni més, davant d'altres nens: per exemple, en una festa d'aniversari es va posar a cridar tot dient que jo no valia gran cosa i que en aquesta vida no faria res de bo.

L'home la mirava amb compassió i callava. Svetlana va dir:

–Però no sóc l'única. Al nostre país es cometien moltes injustícies, sap?, i molta gent pateix del mateix que jo.

–Com és la vida, ara, a la Unió Soviètica, després de la mort de Stalin? –va preguntar amb un àvid interès.

Svetlana va pensar: «És evident que no sap qui sóc. Li ho he de dir?».

Va estar explicant-li durant molta estona que al país, ara,

s'hi podia respirar una mica, però que encara no hi havia la llibertat que ella i la majoria de gent desitjaven. Parlava amb ganes, però no acabava de sentir-se del tot còmoda. «Li ho he de dir? Com reaccionarà?», es preguntava a si mateixa una vegada i una altra.

Singh va preguntar si, al país, ja no s'hi vessava sang:

–Ara que Stalin ja no hi és –va afegir.

–Stalin era el meu pare.

No es va immutar. Ni tan sols no semblava sorprès. Tampoc no es va disculpar hipòcritament per la seva gosadia o falta de tacte. Només va dir, a l'anglesa:

–Oh.

I Svetlana li ho va agrair.

L'ombra del seu pare planava damunt d'ella, seguint-la, fos on fos. Per això va repetir, agraïda, el lacònic i ambigu «oh».

3

Durant el sopar van voler seure junts a taula, però els encarregats del menjador no els ho van permetre. Per tant, no van tenir més remei que parlar d'una taula a l'altra, i els era ben igual que altres pacients els miressin de reüll.

Quan Brajesh es disposava a acompanyar Svetlana a la seva habitació, no va poder més i li va preguntar:

–Oi que la gent del menjador ens mirava amb una certa impertinència?

–Jo també me n'he adonat. Però només els russos. Els pacients russos i el personal.

–Però què tenim d'estrany? –va dir, sorprès, l'indi.

–A la Unió Soviètica hi ha una llei no escrita segons la qual els russos han d'evitar els estrangers.

–Que potser som la pesta?

–Durant dècades als russos ens han ficat al cap que estranger equival a espia. Això ha influït en la gent. I qui tracta

amb un estranger, ell mateix ha de ser un espia; així ho entenen la majoria de russos.

Brajesh es va quedar pensat durant una llarga estona.

Després li va proposar seure a les butaques del passadís. En el moment d'ajupir-se, li va caure de la butxaca del pijama un full de paper escrit.

–Avui he rebut una carta del meu germà –va dir a manera d'explicació. Svetlana va veure que la carta estava escrita en un alfabet que desconeixia.

–És hindi?

–Sí, s'escriu en devanagari.

–I com es diu el seu germà?

–Suresh. De cognom Singh, com jo. I vostè té germans?

Svetlana no podia evitar un somrius: constantment es preguntaven l'un a l'altre per assumptes sense importància, però amb un autèntic interès.

–En tinc, millor dit, en vaig tenir dos, de germans. Iàkov, el gran, que va morir durant la Segona Guerra Mundial. El van fer presoner. Quan els alemanys es van adonar de qui era, van oferir al meu pare d'intercanviar el seu fill per un alt oficial militar alemany que havia caigut presoner prop de Stalingrad.

Svetlana va restar en silenci, reflexionant.

–I el seu pare s'hi va negar.

–Com ho sap?

–És lògic. Per a ell, per al seu pare. Home i polític orgullós de la seva força, no podia mostrar feblesa davant tota una nació. A més, segurament cap polític no hauria d'aprofitar la seva posició per fer una excepció, per recuperar el seu fill dels alemanys, mentre que milions de russos continuen presoners. Encara que és cert que des d'un punt de vista humà és una decisió molt cruel, no ho puc pas negar.

–I és precisament això el que mai no vaig poder perdonar-li.

–És natural, era el seu germà. Vostè ho veu com a germana, no com a política. Per a vostè és un fet dràstic, ja que

creu que el seu pare és el culpable de la mort del seu germà, i no pas els nazis. I disculpi que parli així de la seva família, no voldria semblar un maleducat.

–Gràcies –va dir xiuxiuejar, amb emoció.

–Pot ser una mica precipitat preguntar-li això, però què ha passat amb el seu germà petit? –va preguntar ell, també en veu baixa.

–Vassili? Va morir l’any passat. De manera misteriosa. Hauria de fer exhumar el seu cadàver perquè es pugui esbrinar científicament la causa de la seva mort, ja que a tots els membres de la família ens resulta sospitosa. Però ara no és el moment.

–L’estimava?

–Sí, a Vassili també l’estimava. Molt.

–I pel que fa a la mort misteriosa...?

Svetlana va abaixar més el volum de la veu i es va acostar a l’indi.

–Les parets tenen orelles. Sap, el meu germà era un general d’èxit. Després de la mort del meu pare, el 1953, és a dir fa deu anys, va anunciar que a Stalin l’havia matat el Politburó. Així doncs, el van destituir i el van empresonar. Després, Khruixov li va concedir l’amnistia, però era com sortir del foc per caure a les brases: en lloc d’enviar-lo a casa el van dur a un sanatori psiquiàtric de Kazan. El van fer acompanyar per una infermera, Masha, que havia d’ocupar-se d’ell. Es tractava d’una agent a sou del KGB. El va seduir i s’hi va casar, encara que Vassili ja estava casat i no era divorciat. Això ho solia fer el KGB quan li convenia.

–De debò? Sembla increïble que el KGB ho planegés així.

–No està al corrent del cas del compositor Prokófiev? Bé, ja en parlarem un altre dia. Cap metge no podia apropar-se a Vassili, s’«ocupava» d’ell només aquesta tal Masha del KGB. Evidentment, li proporcionava alcohol i drogues, potser fins i tot verí i, progressivament, a petició del KGB, el va esborrar de la faç de la terra: el 19 de març de 1962. Vassili va morir en circumstàncies misterioses. No se’n va fer cap tipus d’anàlisi

mèdica ni es va redactar cap informe. I nosaltres, la seva família, ignorem de què va morir el meu germà. Entorn de la seva mort es diuen moltes coses, moltes històries improbables, però no en sabem res, de la veritat. La infermera Masha va aprofitar el dret d'esposa legítima per enterrar el meu germà ràpidament i en secret a Kazan, encara que li corresponia ser enterrat al cementiri de Novódevitxi, a la tomba de la meua mare.

L'indi va dir en veu baixa, amb compassió per la pena aliena i potser perquè notava un tremolor gairebé imperceptible en la veu de la seva interlocutora en pronunciar les paraules sobre la tomba de la seva mare:

—És una veritable tragèdia. Em sap molt de greu. Que em podria explicar, si no li fa res, si és cert que Stalin no va morir de mort natural?

—Va ocórrer de la següent manera: pel gener-febrier de 1953, uns dos o tres mesos abans de morir, el meu pare va fer empresonar els seus col·laboradors més pròxims: el general de la seguretat Vlassik i el seu secretari Poskrébixev, anomenat el gos de Stalin. El seu metge personal, l'acadèmic Vinogràdov, ja era a la presó i a part d'aquest, Stalin no permetia que se li acostés cap altre metge. Per això, quan a la tarda de l'1 de març de 1953, el personal de la datxa de Kúntsevo va trobar el meu pare inconscient, ningú no es va atrevir a avisar cap metge.

—Si que és estrany...

—Molt. Però escolti. Després tot el govern es va desplaçar fins a la datxa. La que aleshores era la seva cambrera, Motia Butuzova, en va fer el diagnòstic: havia patit una apoplexia. El personal i la seguretat de Stalin van anunciar que era necessari avisar immediatament un metge. Però els membres del govern que es trobaven davant el cos exànim de Stalin van declarar: «No cal que s'estengui el pànic». Bèria va assegurar que a Stalin no li havia passat res, que només dormia.

—Perdoni si la interrompo i disculpi la meua ignorància. Bèria era el ministre d'Interior, oi?

–Sí, i per això mateix director del KGB.

–Continui, és increïble.

–Llavors, el govern es va permetre una cosa inadmissible des del punt de vist mèdic: els mateixos ministres van traslladar el malalt a l'habitació contigua, allí el van despullar i el van ficar al llit. Sense que hi fos present cap metge. Sé que és improcedent moure els malalts, però tot i així ho van fer. No va ser fins l'endemà, 3 de març, que van venir diversos membres de l'Acadèmia de Medicina. Van buscar l'historial mèdic de Stalin per saber com tractar-lo, però no el van trobar: era tancat amb pany i clau a la caixa forta del Kremlin, on l'havia guardat el doctor Vinogràdov per ordre del meu pare. Però Vinogràdov era a la presó... Immediatament després de la mort del meu pare, la nit del 5 de març, i d'endur-se'l per exposar-lo de cos present, Bèria va ordenar l'evacuació de la villa de Stalin a Kúntsevo. Durant l'evacuació, Bèria va ordenar que es traguessin tots els mobles, que s'acomiadés el personal de servei i que es precintessin les habitacions. El personal i els altres que érem presents durant la mort del meu pare, vam rebre una ordre amenaçadora: silenci! Com si la datxa mai no hagués existit. L'anunci oficial del govern deia una mentida a la nació. «Stalin ha mort al seu pis del Kremlin». L'administradora de la datxa de Kúntsevo m'ho va explicar tot fa poc. Hi havia moltes coses que jo ignorava. El meu germà Vassili sabia més que no pas jo de tot això, i el dia de la mort del meu pare, segons sembla es va reunir amb un grup de periodistes estrangers per informar-los de com el govern dirigit per Bèria havia ajudat a morir Stalin. A Vassili se'l van endur per empresonar-lo. Després, a ell, també el van ajudar a morir, tal com ja he comentat.

–Com va ser la mort del seu pare?

–Difícil. Terrible. S'ofegava. No es pot descriure. I no van fer res per alleujar-li la mort, ni amb injeccions ni amb pastilles. I sap què penso... –va dir d'una manera quasi inaudible–, la intuïció em diu que Bèria va fer que enve-

rinessin el meu pare. Es tractava d'un complot en contra d'ell.

–Per què?

–En aquella època el pare havia fet portar de províncies un jove, i em sembla que tots estaven convençuts que aquest noi seria el que el reemplaçaria en el càrrec de president del Soviet Suprem. I és clar, Bèria es delia per ocupar aquest càrrec.

–Vostè també n'estava convençuda?

–Sí –va dir Svetlana baixet.

Tot d'una, una treballadora de la neteja va entrar, sorollosament, amb una galleda i una escombra embolicada amb un drap per netejar el terra. Taral·lejava la cançó «Que gran que és la meva pàtria». Tots dos van restar en silenci.

–Una mort difícil, terrible: és el que em pensava –va dir l'indi en veu baixa, més aviat per a si mateix.

Un altre cop van restar en silenci. Quan va haver sortit la dona que netejava, Svetlana no va poder més i li va preguntar:

–Per què s'ho pensava?

L'indi es va mostrar neguitós durant uns minuts, no volia contestar, però Svetlana va insistir.

–Disculpi'm per aquesta absoluta falta de tacte amb què he deixat anar aquest comentari: es tracta del seu pare! Ho he dit perquè els hinduistes creiem que la mort d'un home bo és fàcil, la seva ànima abandona el seu cos sense trobar barreres.

–Sí, ja ho entenc. No, no cal que es disculpi, si us plau, no m'ha ofès pas! La fe hinduista en això l'encerta completament: el meu pare no se'l podia considerar, de fet, un bon home. Encara que és cert que amb mi va ser amable, però només quan era petita, i tot i així no ho va ser sempre... Encara avui, deu anys després de la seva mort, a Rússia l'odien amb totes les serves forces desenes de milions de persones. Va enviar a la presó i a la mort, fins i tot, membres del nostre cercle familiar més pròxim! Així que, ja ho veu, no cal que es disculpi.

–I... vostè? Com... –no va acabar la frase.

–Bé, per a mi és dur, no ho nego. Era el meu pare, de vegades es mostrava tendre i afectuós amb mi: m’anomenava petit rossinyol, em portava roses. Després de la mort de la seva dona, és a dir de la meva mare, jo era l’única a qui estimava. I l’única que continuava al seu costat. Encara que cada vegada l’evitava més, ja que la seva presència m’angoixava.

Durant uns moments van estar-se asseguts, en silenci. Després van anar cap a l’habitació d’ella.

4

Es van deturar davant la porta. Cap d’ells no sabia què dir.

–Svetlana...

–Sí?

–No res, només...

Deixava passar els minuts, sense aconseguir decidir-se. Pel passadís tornaven els pacients russos de sopar i altre cop els miraven d’aquella manera estranya, amb menyspreu.

Els estrangers saludaven Brajesh i amb el cap, amistosament, també a ella.

Tots dos un altre cop van callar. «Ens tornarem a veure?», es preguntava Svetlana.

–Bé, que descansi –per fi Svetlana va trencar el silenci que l’aclaparava. Però continuava al passadís, quieta. Igual que ell. Després va fer un pas enrere, en direcció a la seva habitació. Ell seguia al seu lloc i de tant en tant saludava algú. Quan Svetlana ja estava al llindar de la porta de la seva habitació, Brajesh va dir:

–Demà surto d’excursió. Que vol venir?

Ella va sospirar alleugerida i es va adonar de la necessitat que sentia de tornar a veure aquest home tranquil i rialler, més gran que ella però atractiu i amistós. Va somriure de felicitat.

–D’excursió? –va preguntar, amb els ulls desorbitats–.
On?

–Pels passadissos. Ens delectarem amb el paisatge: en cada finestra hi ha una vista diferent del paisatge erm i gris, preparat per a les nevades, on s’hi deturen els corbs, cauen les últimes fulles marrons i, de vegades, algun floc de la primera neu. I potser, fins i tot, anirem a la cuina on la convidaré a fer un bon àpat, com si fóssim a la terrassa d’un restaurant.

Van decidir que després de dinar sortirien d’excursió per contemplar el paisatge d’octubre. Es van desitjar bona nit.

5

L’endemà, però, Brajesh Singh no va aparèixer a l’hora d’esmorzar ni a la de dinar. Tampoc no es va presentar a sopar. Svetlana no el va veure pel passadís.

–El senyor Singh ha estat traslladat a un altre hospital –van informar-la a l’oficina, on el dia següent havia preguntat pel pacient indi.

Ara que Brajesh no hi era, l’hospital li semblava fosc; tot i així, Svetlana s’anava refent de pressa. Aviat va tornar a casa; assistia a les competicions de gimnàstica rítmica en les quals participava la seva filla Kàtia i seguia els progressos del seu fill Ióssif, estudiant de medicina. Anava al cinema; havia descobert un jove cineasta txec, Miloš Forman. Llegia el *Bhagavad gita* una vegada i una altra perquè no acabava d’entendre del tot les idees que contenia aquest poema filosòfic. Rebia els seus antics amics a la seva espaiosa casa amb vistes al Moskvà; també havia conegut gent nova. Però mai no l’abandonava aquella vaga sensació de buit.

Roses, llessamins i malvins en flor, ocells i grills que cantaven, mentre que a Moscou havia nevat i als carrers es formava una barreja de fang i neu. El novembre, un mes després d'haver-li donat l'alta a l'hospital moscovita, els metges van enviar Svetlana al sud de la Unió Soviètica, just a la frontera entre Rússia i Geòrgia, a un balneari de Sotxi, al mar Negre, perquè es pogués recuperar amb l'aire càlid i el sol meridional.

Al menjador li van assignar un lloc en una taula llarga plena de russos; la taula dels estrangers estava situada a tocar de la paret, en un racó. Només donant un cop d'ull als comensals, era evident que es trobava en un balneari per a l'elit del Partit: al seu voltant tan sols hi veia les cares avorrides de funcionaris comunistes.

En sortir, després de dinar, Svetlana va examinar el lleig edifici construït a l'estil del realisme socialista, amb un rètol a l'entrada principal que deia: Casa de Repòs. Svetlana es va asseure en un banc. Aleshores algú se li va apropar per darrere i li va tapar els ulls, cridant amb una veu deformada, en anglès:

—Qui sóc?

—Kàtia —va dir Svetlana, de manera completament il·lògica, perquè la veu no era de dona i, a més, Kàtia, la seva filla de catorze anys, de la qual s'havia acomiadat aquell mateix matí a Moscou, era impossible que fos a Sotxi.

Les mans del desconegut es van separar dels seus ulls i, tot d'una, a Svetlana li somreia la cara bronzejada i saludable de Brajesh Singh.

Svetlana estava consternada. Com era possible? Quina casualitat! Tot i així, si hagués reflexionat una mica, s'hauria adonat que l'hospital de Kuznetsovo, als afores de Moscou, on estava ingressat Brajesh, enviava els seus pacients a fer la convalescència al centre de recuperació del sud de Rússia, és a dir, que no es podia parlar de casualitat.

Immediatament van sortir a passejar per la vora del mar, com si no haguessin estat setmanes sense veure's. Svetlana li va fer saber que la manera com l'havia volgut sorprendre li havia semblat massa íntima.

–Shveta, això és perquè té els ulls del color del Ganges. Abans estava convençut que era el de l'època de les pluges, però ara veig que no, que és el del riu en un dia assolellat. El Ganges passa per la ciutat on vaig néixer i vostè em recorda casa meva.

Svetlana va pensar que un europeu difícilment hauria dit una cosa així, perquè ho hauria considerat massa sentimental i fins i tot una mica kitsch.

–Quina és la seva ciutat?

–Kalakankar –va afegir radiant.

–Com és que tota l'estona em diu Shveta? Jo em dic Svetlana. Encara que els amics més íntims m'anomenen Sveta.

–En sànscrit Shveta significa clara, pura, lluminosa. I, a més, és curt. Així doncs, l'he batejada Shveta, que és un nom hindú molt bonic. El seu nom rus es deriva del sànscrit. Així és com l'anomenava en els meus pensaments durant aquest temps que ha estat allunyada.

Ella no va poder evitar riure's d'«aquest temps que ha estat allunyada».

–En rus Svetlana prové de la paraula *svet*, que significa llum.

Brajesh li va explicar que moltes paraules de les llengües indoeuropees provenien del sànscrit: que el rus *tri*, l'anglès *three* i l'italià *tre* n'eren un altre exemple. Però aquest debat lingüístic aviat va deixar d'interessar-li, almenys de moment.

–Li ensenyaré l'Arboretum, un jardí botànic preciós amb una glorieta i molts bancs, què li sembla?

–Som-hi! Ara, però, abans de res, seurem al cafè a la vora del mar.

Svetlana recordava Brajesh com un home gran vestit amb pijama i bata; en canvi, ara, tenia la pell bronzejada i duia roba elegant, tot i que desenfadada: uns pantalons de

color cafè amb llet, una camisa blanca amb ratlles fines del mateix color i una jaqueta d'ant. Tenia un aspecte saludable i juvenil. Svetlana va pensar que a l'hospital moscovita no s'havia fixat en els trets delicats del seu rostre ni en aquesta expressió calmada i noble, ni tampoc en la pell de color xocolata que semblava que irradiés llum. Això sí, es recordava de les seves mans allargades i subtils. Tot i que no era gaire alt, la seva figura forta i musculosa, en combinació amb la resta, feia que la majoria de gent que se'l trobava per primera vegada pensés que es tractava d'un home d'aparença i tracte agradables. I és que la seva cortesia, la seva educació i amabilitat feien pensar en un diplomàtic en una recepció de gala. Svetlana es va adonar que si abans l'indi l'havia saludada amb força familiaritat, era perquè la sentia propera. I va concloure que segurament els indis eren persones més càlides que els nòrdics, tan calculadors, tan distants.

Van beure el cafè espès i saborós del sud mentre miraven el mar, sobre el qual, molt ràpidament, va caure un sol ataronjat que vessava aquest color sobre l'aigua i tenia també els rostres de l'home i la dona en aquella terrassa del cafè.

—El sol té el color de la papaia.

—Com que no sé com és una papaia, per a mi aquest color és el de l'albercoc.

—I ara el cel s'ha tornat com un gra de magrana.

—Tampoc no sé com és un gra de magrana; per a mi és del color d'un préssec madur.

—Ara ja es pon! Pot demanar un desig! Demani'l abans no es pongui del tot!

—I vostè què desitja?

—Si li ho digués, el meu desig no s'acompliria. Per tant, vostè també guardi's el seu.

Svetlana va desitjar que aquesta vegada no s'enduguessin de la Casa de Repòs aquest simpàtic, jovial acompanyant, aquest home que coneixia món, tot al contrari que ella. Va encadenar aquest desig amb el que es deturés el temps en aquell moment. Després va voler fer fora aquests dos desitjos,

perquè li semblaven superficials, i va demanar que els seus fills tinguessin salut i fossin tan bones persones com fins aleshores. I també va desitjar amb força que, per fi, deixés de perseguir-la l'ombra del seu pare. De fet, no sabia què desitjar. Li ho va dir malhumorada a Brajesh, i ell va riure:

–Tots tenim tants desitjos que no és gens fàcil triar el més important.

Van demanar cafè i van escoltar les cigales, que després de la posta del sol, oferien un veritable concert. Van quedar-se, així, en silenci, encisats, com si ja no els quedés res a dir.

–A quina hora serveixen l'esmorzar? Espero que no sigui a les set –va preguntar Svetlana.

–A dos quarts de deu.

–Així doncs, no cal que tinguem pressa: podem prendre alguna cosa més!

Van demanar moscatell georgià, i després una altra copa. Quan van tancar el cafè, van passejar lentament fins a la Casa de Repòs, tot i que no tenien ganes d'anar a dormir.

7

L'endemà, a l'hora de sopar a la Casa de Repòs, es van saludar a distància amb senyes de complicitat, entre les taules que els separaven, i durant tota l'estona es comunicaven amb gestos. Els companys de taula de Svetlana es mostraven indignats. Una dona que s'assemblava a un gall dindi li va recriminar que el dia anterior, després de dinar, aquest estranger s'hagués apropat a ella «d'una manera grollera», en paraules de la dona. Svetlana va moure la mà per tal de treure importància al tema: aquest gest l'havia vist fer a Brajesh. Era com si volgués deixar enrere tot el que fos desagradable per concentrar-se en allò que és bo i bonic.

Després de sopar, Svetlana va comentar al seu amic el sermó que li havia fet la dona-paó.

–*Ullu ka pattà* –va dir Singh per a si mateix, rient.

–I això què significa?

–Aquesta expressió es refereix als rucs. *Ullu*, en hindi, vol dir mussol. Per a nosaltres els mussols no són savis i clarividents com ho són en la cultura occidental, sinó tot el contrari: són el símbol de l'estúpida. *Pattà* és el seu petit.

Després es va girar cap a l'home que estava assegut al seu costat i l'hi va presentar:

–Somnath Lahiri, de Bengala, és polític. Somnath, li presento Svetlana Alilúieva, traductora i historiadora, de Moscou.

Lahiri li va estrènyer la mà amb força; Svetlana va pensar que si havia de treure conclusions, segons aquests dos homes, tots els indis no feien altra cosa que riure.

–Anem a l'Arboretum? Ahir ens en vam oblidar –va dir Brajesh, després d'haver-se acomiadat de Somnath, fingint sentir-se culpable com una criatura.

El sol ja s'havia post i es feia fosc; van trobar el jardí botànic tancat, però van passejar pels voltants; després es van asseure en un banc per observar el cel roig sobre les palmeres del jardí. Ben aviat, però, només hi va quedar l'obscuritat i el xivarri dels grills. No hi havia res per mirar. No obstant això, cap d'ells no tenia ganes d'anar-se'n, i fins ben entrada la nit no es van aixecar, l'un ben al costat de l'altra.

A la matinada, Svetlana i els dos indis van anar d'excursió als turons on comença el Caucas. Van tornar contents, d'un humor excellent, i no tenien ganes de sopar a la Casa de Repòs. Van asseure's en un restaurant al costat del mar, van assaborir peix a la planxa acompanyat de vi blanc. Després van passejar per la vora del mar. Somnath, com a polític que era, va preguntar a Svetlana tot de detalls sobre la vida al Kremlin i anava comentant vivament les respostes d'ella. Ben aviat, però, es va acomiadar, i Singh i Svetlana van continuar passejant fins a la matinada.

L'endemà al matí, Svetlana es va endur els dos indis al mercat. Els indis es van esforçar a conversar amb la gent, especialment amb els venedors de les parades; Svetlana els

feia d'interpret. Van comprar fruita i verdura, Brajesh anava de parada en parada buscant mangos, o préssecs. Els venedors es reien d'ell. «Préssecs frescos el novembre? Està de broma!». I li oferien préssecs en almívar. Es va posar molt content perquè en les parades dels georgians va aconseguir trobar totes les espècies que necessitava.

–En la petita cuina de l'apartament m'agradaria preparar de postres un mango lassi –els va explicar.

–Iogurt líquid amb gust de mango, una especialitat de l'Índia, sap, Svetlana? –va aclarir Somnath.

–Mango... mango... –repetia Svetlana, com si el nom pronunciat en veu alta hagués de revelar-li l'aspecte i el gust de la fruita–. Tantes vegades com he estiujejat a Geòrgia –i a Sotxi, prop de la frontera amb Geòrgia–, però aquí mai no he menjat cap mango. No crec que en trobem. Quin gust té?

–Té el sabor del sol. El mango és dolç amb un regust àcid i fi com la seda.

–Ha descrit una taronja. O una pera no gaire madura.

–Bé, doncs, comprarem taronges i peres, pomes i raïm –va decidir Brajesh.

Més tard, Brajesh, a la seva habitació, va preparar una amanida de verdures amb fruita: en una plata va posar fulles d'enciam netes i tallades, i al damunt hi va posar trossets de préssec. Hi va afegir unes gotes d'oli d'oliva i de suc de llimona, va espargir damunt la fruita la pela de la llimona ratllada, fulles de menta tallades i una barreja de comí en pols i de pebre blanc, negre i vermell. Per acompanyar l'amanida, va sofregir en una paella ronyons de xai amb tomàquet i una barreja d'espècies semblant a la utilitzada en l'amanida. Somnath havia dut dues ampolles de vi negre georgià d'Abkhàsia: el *lykhtny*. Mentre Brajesh cuinava, Somnath va obrir una ampolla i va oferir a Svetlana aquest vi lleuger, però de gust pronunciat. Svetlana va explicar als indis –amb orgull georgià– que la regió vinícola de Geòrgia era la productora de vins més antiga del món: datava de l'era del neolític, és a dir que d'això ja feia més de vuit mil

anys. Tot i que Brajesh estava ben concentrat en la tasca culinària, va intervenir en la conversa explicant que, a l'Índia, la viticultura existia des de la civilització de la vall de l'Indus, és a dir de l'edat de bronze. «Una mica més jove que la georgiana, és veritat», va somriure. «I les ordres del nostre govern han interromput la tradició en més d'una ocasió.»

Mentrestant Svetlana observava com Brajesh servia el plat en torrades que espargia amb fulles de coriandre. Mentre assaborien aquestes menges exquisides, Svetlana va proposar a Brajesh que obrís un restaurant indi a Moscou, cosa inaudita a la capital russa. Ella hi treballaria de cambrera.

–Se li faria pesat estar sempre amb mi, Shveta.

–Els homes enginyosos amb sentit de l'humor mai no m'arriben a avorrir –va respondre Svetlana, radiant. I mentre Somnath obria la segona ampolla, Brajesh li va tocar la mà amb una llarga i lenta carícia.

El sopar resultava animat i divertit; tots tres el van allargar tant com van poder. Després d'haver begut dues ampolles de vi, fins ben entrada la nit van degustar el cafè fort, tallat i ensucrat, que Brajesh els havia preparat a la manera índia.

Quan Somnath es va haver acomiadat per anar-se'n a la seva l'habitació a descansar, Brajesh i Svetlana es van asseure, un al costat de l'altra, al balcó; abraçats contemplaven la sortida del sol. Cap dels dos no va dir res.

Unes hores més tard, en un estat semblant al de la febre, van passejar per l'Arboretum. El guàrdia del parc es va fixar que la dona, ja de bon matí, semblava estar cansada perquè necessitava seure als bancs i arrossegava l'home a asseure's al seu costat; aleshores ella reposava el cap sobre l'espatlla o el pit de l'home. Després es van aixecar i durant una estona es van mirar als ulls; cosa que va semblar ridícula al guàrdia.

Una nit, la veïna de Svetlana de la Casa de Repòs es va adonar que Brajesh Singh, després de sopar, havia trucat a la porta de l'habitació de Svetlana. Li havia dut fruita exòtica, potser magranes, tot i que la veïna no podia estar-ne del tot segura, i també un plat que «feia olor com si hi haguessin posat totes les espècies del món, sobretot les més feréstegues», segons havia expressat la dona. Però allò que la veïna sí que sabia del cert, és que aquella nit l'indi no havia marxat de l'habitació de Svetlana, i que l'endemà al matí en sortir tenia els cabells humits i un somrís resplendent.

Després de dinar, els dos indis van convidar Svetlana a prendre cafè a la seva taula, però immediatament es va apropar la cambrera per dir-los que això estava prohibit, que els pacients no podien asseure's en cap altra taula que no fos la que tenien assignada. De manera que al vespre van traslladar la taula dels estrangers a una altra sala i la van tancar amb clau. De llavors ençà, durant els àpats els indis i Svetlana no podien comunicar-se amb els ulls, ni amb gestos ni tampoc amb somriures.

Malgrat que Svetlana passava la majoria de les hores amb els indis, notava que els altres hostes de la Casa de Repòs es fixaven en ella i que, sens dubte, en parlaven. Khruixov, que en aquella època era al poder, havia fet fora del Partit Comunista molts *apparatchiks* de l'època de Stalin, i com que després no sabia què fer-ne, els va deixar els sous i tots els avantatges. Encara que ara no tinguessin cap feina, podien continuar utilitzant les instal·lacions destinades a l'elit del Partit i, fins i tot, passaven a la Casa de Repòs unes vacances indefinides. I com que no tenien res a fer, esmerçaven l'estona observant els altres, jutjant-los, criticant-los, condemnant-los i queixant-se d'ells a les autoritats. Ara anaven en contra de Svetlana.

Aleshores el consell d'administració de la Casa de Repòs va començar a fer cas de les queixes i a seguir amb atenció

els dos indis. Van coordinar per a ells una visita al principal arquitecte local, el qual els va presentar el pla vicennal de construcció de la ciutat de Sotxi i després els va oferir una detallada xerrada sobre el tema. En acabar, els indis li van donar les gràcies i van riure.

–De què riuen? No sabia que els havia explicat coses divertides –els va preguntar una mica irritat i molt seriós l’arquitecte.

–No, de res, només que d’ací a vint anys cap de nosaltres ja no serà en aquest món –va respondre Singh, i va continuar rient.

L’endemà se’ls van endur lluny, als turons, on començava el Caucas, per ensenyar-los les plantacions de te. Es pensaven que els interessaria, perquè tot Rússia bevia el te dut de l’Índia. Però, de fet, quan eren al cotxe, els dos indis van reconèixer que ells mai no havien vist créixer el te, perquè a la regió de l’Índia d’on eren no es cultivava. Primer els van mostrar les plantacions de te, després els van dur a una escola propera, on uns pioners els van posar al coll un mocador vermell de les Joventuts Comunistes. Finalment, quan tots dos ja estaven esgotats, els van oferir una llarga dissertació sobre el cultiu del te. Lahiri va dormir durant el viatge de tornada, de tan cansat com estava. En canvi, Singh, que havia arrencat de la plantació una branqueta de te en flor per a Svetlana, no va poder dormir, perquè es va passar tota l’estona vigilant el seu regal floral.

Quan es van veure a la nit, van col·locar la branqueta en un got amb aigua i les flors es van avivar. Brajesh va explicar a Svetlana les aventures viscudes i ella es va avergonyir del seu país i els seus buròcrates. Ell hi va estar d’acord, però va acabar la conversa amb un «*Ullu ka pathà*» i el seu riure encomanadís; no era capaç d’enfadar-se. Una vegada i una altra, Svetlana s’adonava que el seu amic era una persona molt equilibrada. Quan no li agradava alguna cosa, reia. Estava per damunt d’allò que és banal. En el seu comportament hi havia quelcom de majestuós. Svetlana es va proposar in-

tentar mantenir aquesta calma i equilibri mentals. Caldrà deixar de banda les petites càrregues quotidianes, sempre que no sigui imprescindible ocupar-se'n immediatament. El desassossec, la irritació i la por, aquests fidels companys l'han perseguida tota la vida i no serà fàcil fer-los fora de cop.

Quan Brajesh se'n va anar a la seva habitació, Svetlana es va inclinar cap a les flors de te. Just en aquell moment, va entrar la senyora de la neteja per canviar la tovallola. Svetlana no li va fer cas i va continuar respirant a prop dels brots perquè, així, florissin més de pressa.

9

L'endemà, a Svetlana, li van assignar una companya d'habitació. Ella preferia estar sola i va anar a la direcció a protestar, però no hi va haver res a fer. Per la qual cosa Svetlana s'estava la major part del temps a l'habitació de Brajesh. L'administració de la Casa de Repòs no gosava ficar-se en la vida dels estrangers per evitar, d'aquesta manera, que es queixessin a les ambaixades.

No obstant això, per a ella, des d'aleshores, va començar ben bé un infern. Tan aviat com s'acomodava a l'habitació de Brajesh, algú trucava a la porta: hi anava una cambrera a treure la pols, després una altra a dur-los fruita, més tard aigua fresca; en una ocasió, de nit, mentre ells s'estaven nus damunt el llit, de sobte va entrar una cambrera a canviar els llençols; una vegada algú va dur una invitació totalment innecessària per assistir a una festa absurda de la Casa de Repòs. Svetlana va intentar aprendre de Brajesh l'art de no fer cas de les coses indesitjables ni del que és desagradable, però sense èxit. Quan estava sola, l'ansietat li arribava sense trucar a la porta i entrava a casa seva sense demanar permís. Necessitava que l'indi fos sempre a prop seu, només ell li proporcionava la tranquil·litat anímica necessària per tirar endavant. Va pensar en els homes que havia conegut abans

que l'indi: Aleksei, Grixia, Iuri, Ivan Svanidze i d'altres... Els havia somiat? Potser mai no havia estimat homes reals, sinó només el seu somni. I després obligava els homes reals a assemblar-se als que ella s'havia imaginat.

–L'ombra del meu pare sempre és amb mi, no m'abandona –va queixar-se en una ocasió a Brajesh–. És per culpa seva que constantment ens persegueixen.

–No t'ho prenguis així, això és el passat. El present és un altre, el teu pare ja no hi és. No hi pensis.

Aquesta equanimitat índia a vegades li resultava irritant.

–Com vols que no hi pensi? La gent em coneix: quan em conviden en algun programa de televisió, estic obligada a acceptar. I tu mateix has vist com al carrer i al menjador la gent se m'acosta per fer-se fotografies amb mi i dir-me que el meu pare era un home extraordinari. De vegades m'agradaria contestar-los: «El meu pare era un genocida!». Però al final no ho faig.

Brajesh li va acariciar els cabells.

–Per a tu no era un dictador, era el teu pare, Shveta. És com els nazis: encara que a la feina fossin uns salvatges, és sabut que molts d'ells eren uns bons pares de família. O potser m'equivoco?

–Porto tota la vida fugint d'ell.

–Com és això?

–Des que tenia catorze anys, vaig començar a evitar-lo.

–Evitar-lo quan era viu és una cosa. Però no pots fugir del teu pare mort, forma part de tu mateixa.

–Doncs en fujo. Em vaig canviar el cognom, abans em deia Stalin, ara em dic Allilúieva. Com la meva mare –va xiuxiuejar i va fer una pausa abans de continuar–. Però no en tinc prou. Tot el país sap el meu nou cognom i sap qui sóc, perquè m'han vist a les fotos i a la televisió. Tinc la sensació que sempre hi ha algú seguint-me.

–T'entenc. Tots tenim un passat que no se n'acaba d'anar.

I Brajesh Singh va començar a explicar.

La seva primera dona, una hinduista practicant i arrelada a la tradició, feia vint anys que vivia lluny d'ell amb les seves dues filles. Els seus pares havien acordat el matrimoni, els promesos gairebé no es coneixien abans del casament. Al cap de pocs anys, Brajesh es va separar de la família. Durant l'ocupació alemanya, va conèixer a Viena una dona jueva que volia fugir d'Àustria. Se'n van anar a l'Índia, on van viure durant setze anys. Després van traslladar-se a Londres, on la dona volia donar al seu fill una bona educació anglesa. Però Singh no va poder trobar feina a la capital britànica, per la qual cosa va tornar a l'Índia i sempre més va enyorar el seu fill, que s'havia convertit en un fotògraf amb talent.

—És el meu passat, que sempre és amb mi. Sovint em fa mal, em fa patir. Però el nostre passat, i la família en forma part, continua vivint amb nosaltres, flueix per les nostres venes. És inútil intentar oblidar-lo, perquè per més esforç que hi esmercéssim no ho aconseguiríem.

Svetlana va explicar al seu amic que ella també havia tingut dos marits:

—Totes dues vegades em vaig casar per poder-me allunyar del Kremlin i del meu pare, per guanyar una certa privacitat, tot i que em continuaven vigilant. El meu primer marit va ser Grixia Morozov, amb qui em vaig casar als dinou anys, quan encara era estudiant. Amb el segon, Iuri Jdànov, fill d'un col·laborador molt pròxim al meu pare, m'hi vaig casar als vint-i-tres anys. En aquella època el meu pare i jo ja ens odiàvem obertament. Tots dos matrimonis van durar amb prou feines tres anys. Del primer en tinc un fill, Ióssif, al qual anomeno Óssia; de l'altre una filla, Iekaterina, o simplement, Kàtia.

—Que no t'agrada parlar del teu tercer marit?

—Com ho saps? Però tens raó, mai no anomeno el meu tercer marit. Ivan Svanidze, amb qui havia jugat a la platja de Sotxi quan érem petits, és el fill del meu oncle Aleksei Semionovitx Svanidze, que el meu pare va fer executar. La meva tia Marússia va morir de pena poc després. Ningú de la

família no va voler acollir el petit Ivan, la por era més forta que la compassió. Al final el nen va créixer amb la seva mai-nadera, més tard va tenir problemes amb la policia i va acabar a la presó durant una temporada. Un dia ens vam trobar pel carrer, justament el dia que Ivan anava a defensar la seva tesi doctoral. Em vaig fixar que duia un vestit vell i desgastat, però tot i així em semblava atractiu; a més, ens unia la infantesa a Sotxi. Al cap de poc temps ens vam casar i vam viure junts un any i mig. Bé, viure junts no seria l'expressió més adient: Ivan es negava a viure amb mi en el meu pis moscovita, perquè creia que me l'havien assignat les autoritats comunistes. Cosa que no era veritat: en una carta vaig demanar a les autoritats que em deixessin viure en un pis triat per mi, el lloguer del qual pagaria amb els honoraris que rebia per la meua feina de traductora. No volia fruit de cap dels avantatges que al nostre país acostuma a tenir la nomenclatura comunista. Però Ivan no s'ho va creure. Estava tan marcat per les seves experiències anteriors que la vida amb ell se'm va fer insuportable.

–Veig que vas casar-te amb una víctima de la repressió del teu pare. Com si haguessis volgut honorar aquella víctima, a més a més de netejar el pecat del pare.

–Però, en canvi, amb la separació vaig fer tant de mal a Ivan que la meua bona voluntat no va servir de res.

–Tu no vas patir pel fet de separar-te?

–Acostumo a fer net, molt de pressa, de les separacions –va dir Svetlana, nerviosa. I va afegir sense vacillar–: Deu ser que encara no he trobat l'home adequat.

–Em costa d'entendre't, Shveta. Ets lleugera com una ploma i, alhora, peses més que una pedra; desitges la solitud, però no saps estar sola; ets bona, però em fa la impressió que pots arribar a ser força cruel –va dir Brajesh i, somrient, la va amenaçar amb un dit com si fos una nena petita.

Després van anar a passejar pel moll, callats. Svetlana pensava en la història que li havia explicat l'amic i també en la seva pròpia. En arribar al final del passeig marítim, Svetlana es va recolzar a la barana de pedra damunt el mar. Es va girar una mica i va entreveure Brajesh darrere d'ella. La mirava amb uns ulls més grossos, resplendents i foscos que de costum. A Svetlana, la intuïció li deia que el seu amic pensava en tot allò que havia viscut amb ella, i que amb la seva mirada, dirigida més cap a l'interior que no pas cap enfora, la veia com una dona extraordinàriament bonica, seductora i única. Ella sabia, però, que no s'assemblava gens a aquesta dona i va abaixar el cap, fixant la vista en la platja.

Svetlana continuava observant la platja i traçant mentalment a la sorra imatges del seu amic: ara el veia com, feia unes tres setmanes, s'estava assegut entre les flors tardorenyes del jardí botànic de Sotxi i mentre l'abraçava amb delicadesa, ella el desitjava amb ímpetu. Aquell desig va projectar-lo al present, allí, a prop del mar. Es va tornar a girar per veure el seu amic, que continuava tenint aquella estranya resplendor als ulls. Ell s'hi va acostar, li va acaronar els malucs fins a estrènyer-la amb força.

En aquell precís moment els va saludar un desconegut, tot adreçant-se a Svetlana:

–El seu pare era un gran líder. Sense ell el nostre país no tornarà mai a ser tan important com abans. Ara, però, li donaré un consell –va xiuxiuejar-li a l'orella–: Deixi aquest indi com més aviat millor i busqui's un marit rus!

–Però, per què? Per què m'has de deixar? –va preguntar Brajesh Singh, un altre cop sorprès, després que l'home se n'hagués anat i Svetlana li traduís el que havia dit.

No tenia ganes de parlar; li hauria agradat tornar a tenir l'estat d'ànim en què es trobava abans que el desconegut intervingués. «Aquest imbècil de merda, què s'ha cregut!»,